

АЫШ-ЧЕМ РЫНОГУНДА ЧУУ БООП ТУРАРЫЛ, КӨРЭЭЛИ

Россия Федерациясынын Чазаа чүрттүн аыш-чем рыногунда байдалаа чогумдарынын дүргөн алыр хемчегерин чуугаадык.

РФ-тин Улетпур болган садыг жамызын белеткери материалдарын өзүгөр алырда чуртта болган саа хоо-банк кризис багы уржу-тарны чедирген бооп турар. Сентябрь айда анызы-буру продукттарга херелел ка-жангыдан даа улгаткан, девискоздерин хой нуруу-вунун бараан курлавыры авоэжээн, садыгларже про-дуктуларын норуустанган бооп турар. Күрүнө херелелчине продукттарын чурттаан, кайлы гашып-портларда, кайлы гашып-портларда, урелин ту-руп берген. Бистин сайгар-дыкчыларымыста ол продукту-лардын ортоон төлээр акша аверэжээн, ортеректер талдытыр өскөн.

Чер черлерден келген ме-дөөдерден алырга, продукту-лар ортеректери: унш үзү 3—4 катал, чигир—2,5—3 катал, слива сажаж—4, кол-баса—3, дус—2,5—4 катал өскөн дүр.

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Праснодар крайнын, Вор-неж, Нижегород, Ростов, Тамбов болгаш өске-даа ол-дустарынын губернаторлары боттарынын девискоздеринде бараачыны өске чер-дерге чорударын хорун каал.

Былчгья даштыкы продукту-лар-биле азыратышып ту-рар девискоздер берге бай-далга таваышкан. Былчкы Соңгу чүкте, шериң кезекте-рилде, ИХЯ-нын шериңкере-лде аыш-чем хандыгындаа бергедеэн. Россиянын күрүн-ненин Кайты комитетинин дидынтканы биле алырга,

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

Чуучте эят болган продукту-лар сөөтүн кинери 3 катал, балык—4, далган—2,5 катал бызырылган. Унш үзүн болгаш слива саржаан 3 катал, чигирини—барык 4 катал өвөөшти ап турар. Сөөлүг чылдарда Россиянын чогу аыш-чемнин чарык ке-зини даштыкыдан ап турла-ла, мындг байдал кымын дү-дүрстөзүз?

акша төлөвиринге 1,4 млрд. рубльди шилтипти. Күрүнө кини камгалап чагыларын күөсөдүн турар бугурулду-керже 0,5 млрд. рубльди шилтипти. Күрүнө кини студенттер мурнуна өрөсиз долузу-биле дуглаан. 400 млн. рубльди хөмүр-даш бү-дүрүлгөлеринге шилтикти.

Комплекстик хемчегерин федералдыг деңгелде ыччаар ап өгөдөөн.

Россия Федерациясынын Чазаанын Президиуму чүрттүн экономикаын кризистен уштур талазы-биле бирги эөлөгө чорудар ажалдаа Программанын төлөвиле-лини база хулап алган.

Ук Программанын кол у-данышчылары болза, чуртка даштыкы валютанын саарылазын чурумчулук турарып, рубльдин үнөзүн чогумчулук турумчулары, чоңуң шыгачтыканы доллар акашалары экономикаг саарылазын хаара тудары, валюта акшаны даштыкыке шилтидерини контролду күштелдирени болган оон-даа өске хемчегер болур.

«РОССИЙСКАЯ ГАЗЕТА» солундан.

АЧЫ-ДУЗА МАРАФОНУ

Октябрь 15-те 11 окта В. Кок-оол аттыг хөгжүм-шпи театрына «Другарыны өкпе аарадан камгалаалар» деп ачы-дуза марафону эртер.

Бо улуг черселг ачы-дуза акциянын мурнуу чарымында республиканын Уруглар фондуу болган Тывааны өкпе аарыныга удуу албаны Тыва Республикасынын Чазаан, Дөдд Хураалы, ямылар болган ведомстводар база муниципалдыг албан черлерин, куш-акжычы коллективтерин, хуу сайгарыкчылары — рес-публиканын бугу-ле чуртта-чы чоңу оңу олур салга-дыкты өкпе аарынын хал-давырыдан камгалап тала-зы-биле улуг дуза көргү-рүнчө улганган кыгытыгы хулап алган.

Бистин республикада өкпе аарынын хөптерин негтерин камбаргы келир салга-дыкка улуг айымды тургу-рду. Амгы үдө республикада 3 дугар уруг бүрүз-ле ту-беркустан аарыг бооп, ук аарыг марафонда хамык бооп бар чылдар. Өкпе аары-ныг хулап албан черлеринде 10 мч хире уруг хайгарал уче-дунда демделеттинг бай-Социал-экономикаг бай-

далдын саалдарында сава-торлук болган өмнөр албан черлеринде уруглары өмнөп турарынын байдалда кел-ген. Өм-тан, аыш-чем аймаа болгаш кедер хөп чедирше. Эмнеге алаан черлеринин материал-техникаг базаа хөрөк ужураг негелде дүшүөс, хөп-ле албан чело-ри аша-хөреңга чогулган хадгаштылар.

Кызыл хоорайда, Багдазын суурда, Барыш-Хемчик, Чоон-Хемчик кожуунарда түбөркулээ өмнөлгөлерин, Шунуң, Чыргакыны, Иниң санаториат школа-интернаттарыга, Кызылда, Чадаана-да, Кызыл-Малалыкта, Са-риг-Септе, Тээлине, Тора-Хемде, Каа-Хем суурда сава-торлук ясли-садтарга дарыг дүргөн дуза чедирери негет-тин келген.

Эмчи-фтизиатрлар чагыс боттары бо ачыш-биле де-мискоз киш чөткөн. Аарыг уруглары дуза кадып, өм-нөзиринге улуг дем, күш хөре-к.

Бистин көрр.

КЫШКА БЕЛЕТКЕЛ—БАЧЫМ ҮЕ

де «Тыва тудуг» акционер нитиледик дузалал акжы-агынын командироваал директор кышга-комплекске боду чедип келир чагылалыг. Келгенде, бирги херелелдик бараан-саранын дарга албан сөөртүп өкөөр. Акжылдан турар малчынарнын инди-хөвүн болгаш ижер-чирини үзүктелдирбей турар. Та-рууру кодаанын ээлери бот-тары мал-маганын, тараа-быдалыг. Хууда хаван-дагаа өстүрениге мал чемнери, тараа база бар. Чүге дээрге кышга чанынын тарыга шөлүңү дүжүдү чыл саны-да ажаал алдынын турар.

Малчыны, оң дузалалчы-лары боду баштап, авто-машинаны, тракторну, ком-байны башкарып билер. Куш-акжыдын бугуручулук эөңиң бодунуң кандыкызын-дан дорт хамаарыкы бил-динтир. Төрүү кодаанын улуг малчыныг быгык сагылачурумуну, эш-өрүң-ге эки хамаарылдыг чо-лаачыны чыгыне директор шилтип тургускан. Бындг кижилер боду шимчөөр, боду үлгөринде дузалалчыла-рына харысалгалынын көр-гүзөр.

Бодунуң төлөвилели-биле Маадыр-оол Кыргыздын ту-дун тургускан чээр мал башкын өстүрер кыштан мен бо чылдын апрельде чо-руу, оюнуң ханышканын-биле сонугурун кордум. Со-лунга апаа дурасанаттан бугун аарыны «Шынын» бөлүк акжылдарыны дем-некиң үндүрүлүш. Былчгыг фотокореспондентивис Васи-ли Валяч-оол төрөмөкиң-ден уран-шевер болган, кыш-тагда чурттага бажының, хой чуур пунктуна, мал чем-неринин кажаларын мага-дал, тургалтын нити хөв-рини чурукка катал-катал тырттырып ап турду.

Чуртаар бажының хем-чөөлү чер ажа улуг эвес, бичекек. Былчала-даа оол бугун бүрүз чурттап оор эөлөргө, оларын ажи-төлдө-ринге, башкага кирип келген аалчыга эңиг болгаш таа-рычалыг. Мен тон азар чедир, кунжаны, дыштанып учуру эрөөди шуут чарап-сындым. Бичин-даа артыг болган дуду чүе чок. Би-чекек суугунуң чылыг бу-лун бурзуңе ой-тавы-биле чедип турар. Кемээ дүжө-рөк, электри чырын кы-сылтар улуг боуду. Оң чы-рык эмин эртер эвес, ыч-чала-даа дөвирден шала-

тырттырып ап турду.

Чуртаар бажының хем-чөөлү чер ажа улуг эвес, бичекек. Былчала-даа оол бугун бүрүз чурттап оор эөлөргө, оларын ажи-төлдө-ринге, башкага кирип келген аалчыга эңиг болгаш таа-рычалыг. Мен тон азар чедир, кунжаны, дыштанып учуру эрөөди шуут чарап-сындым. Бичин-даа артыг болган дуду чүе чок. Би-чекек суугунуң чылыг бу-лун бурзуңе ой-тавы-биле чедип турар. Кемээ дүжө-рөк, электри чырын кы-сылтар улуг боуду. Оң чы-рык эмин эртер эвес, ыч-чала-даа дөвирден шала-

тырттырып ап турду.

Чуртаар бажының хем-чөөлү чер ажа улуг эвес, бичекек. Былчала-даа оол бугун бүрүз чурттап оор эөлөргө, оларын ажи-төлдө-ринге, башкага кирип келген аалчыга эңиг болгаш таа-рычалыг. Мен тон азар чедир, кунжаны, дыштанып учуру эрөөди шуут чарап-сындым. Бичин-даа артыг болган дуду чүе чок. Би-чекек суугунуң чылыг бу-лун бурзуңе ой-тавы-биле чедип турар. Кемээ дүжө-рөк, электри чырын кы-сылтар улуг боуду. Оң чы-рык эмин эртер эвес, ыч-чала-даа дөвирден шала-

тырттырып ап турду.

Чуртаар бажының хем-чөөлү чер ажа улуг эвес, бичекек. Былчала-даа оол бугун бүрүз чурттап оор эөлөргө, оларын ажи-төлдө-ринге, башкага кирип келген аалчыга эңиг болгаш таа-рычалыг. Мен тон азар чедир, кунжаны, дыштанып учуру эрөөди шуут чарап-сындым. Бичин-даа артыг болган дуду чүе чок. Би-чекек суугунуң чылыг бу-лун бурзуңе ой-тавы-биле чедип турар. Кемээ дүжө-рөк, электри чырын кы-сылтар улуг боуду. Оң чы-рык эмин эртер эвес, ыч-чала-даа дөвирден шала-

тырттырып ап турду.

Чуртаар бажының хем-чөөлү чер ажа улуг эвес, бичекек. Былчала-даа оол бугун бүрүз чурттап оор эөлөргө, оларын ажи-төлдө-ринге, башкага кирип келген аалчыга эңиг болгаш таа-рычалыг. Мен тон азар чедир, кунжаны, дыштанып учуру эрөөди шуут чарап-сындым. Бичин-даа артыг болган дуду чүе чок. Би-чекек суугунуң чылыг бу-лун бурзуңе ой-тавы-биле чедип турар. Кемээ дүжө-рөк, электри чырын кы-сылтар улуг боуду. Оң чы-рык эмин эртер эвес, ыч-чала-даа дөвирден шала-

тырттырып ап турду.

Чуртаар бажының хем-чөөлү чер ажа улуг эвес, бичекек. Былчала-даа оол бугун бүрүз чурттап оор эөлөргө, оларын ажи-төлдө-ринге, башкага кирип келген аалчыга эңиг болгаш таа-рычалыг. Мен тон азар чедир, кунжаны, дыштанып учуру эрөөди шуут чарап-сындым. Бичин-даа артыг болган дуду чүе чок. Би-чекек суугунуң чылыг бу-лун бурзуңе ой-тавы-биле чедип турар. Кемээ дүжө-рөк, электри чырын кы-сылтар улуг боуду. Оң чы-рык эмин эртер эвес, ыч-чала-даа дөвирден шала-

тырттырып ап турду.

Чуртаар бажының хем-чөөлү чер ажа улуг эвес, бичекек. Былчала-даа оол бугун бүрүз чурттап оор эөлөргө, оларын ажи-төлдө-ринге, башкага кирип келген аалчыга эңиг болгаш таа-рычалыг. Мен тон азар чедир, кунжаны, дыштанып учуру эрөөди шуут чарап-сындым. Бичин-даа артыг болган дуду чүе чок. Би-чекек суугунуң чылыг бу-лун бурзуңе ой-тавы-биле чедип турар. Кемээ дүжө-рөк, электри чырын кы-сылтар улуг боуду. Оң чы-рык эмин эртер эвес, ыч-чала-даа дөвирден шала-

тырттырып ап турду.

<

Шулуктер кыдыраажындан СЕНИ ЧАПТААШ...

Оранымын оравадым — Ордан, шовда эреспейм Дамыраактын сымыраанын — Чараш үнүсө матпадым...

ЧЫЛГЫНАРНЫ МАНАП ХОНААЛ

Канчаары деп, чорол деп Халаакырап олурабын. Эрес-кайгад акыларың Эка-Доруун откырып кааш...

ХЕМЧИК ХЕМИМ

Амгырда тайгалардап Намырак бооп сыйып баткаш Эмсебке шымын кирген...

ӨӨРҮП ЧЕТТИРДИМ

Чоокта чаа Шамбалыг ортумак шккола улутуң чогаалчысы С. А. Сары-оолдуң 90 харалыгына үткүшүң...

«ЭЭЛИГ» КОНТОРА

Болган таварылга

Бистин суурга улусчу театрын үндөйлөп тургускаш. Бир-ле дугаарында В. Ш. Юк-оолдун «Хайыраан бот» деп шынжын тургузуу эгелени үези...

ЭР АТКА, ЭРГЕ-ДУЖААЛГА ТӨЛӨПТИГ ТЫВА КИЖИ

Эр кижиге эге биче Улус-чонун адыжынга Угаан чүрөөн дензиледир. Адазының болгаш эртемден И. Самбуунун сактыгышкынар

I. ТӨРЭЭН ХЕМИ, ТӨРӨЛ ЧОНУ. ЭЛЭЭДИ ЧОРААН УЕЛЕРИ

Оон адазының чурту — Алаш хем, Хемиктиң эң улуг адыры. Алаштың каттышкан чериден Хемиктиң суу калбара бээр...

II. БУЯНЫГ-ДАА АЙЫЛДЫГ-ДАА

Бир-ле катан басырык казын амылдааның соондо, оолдар хем кадыгына эштин турда мен хем мотору чапын...

III. «КИЖИ ТӨЛУ КАЯА-ДАА ЧОРУУР...»

Шынал-ла, узьындан үгеш, С. К. Шойгу ажалт, амыдыралың айы-биле делегейни дескиниң, каая чөлөөн дээр! Тываарың «ада көрбээниң олгу көөр, из көрбээниң кызы көөр»...

IV. АЛГАНЫ ЧАЗАК ШАҢНАЛДАРЫ

Эр кижиниң эрге-дужаал Эзелт туду хуздээри — Чурттуң салым, сайыралым Судал кожук чүктөктери. Күрүңнүң кижизи бооп, Күжүн, билсин чонга бээр — Эрзиг болуп бараан болур Эрзиг баспас хуздээри.

V. ӨЗЕК КУШТЕРИ

Ямыда айыыл-халаттар чайладыр сорулгалыг хамааты камгалааның шериглери бар. Ол тускай белекелди эрес-дидим оолдар-дыр. Олар чорур болуурусса, чогуларга, уруг-дарыыңарга арттырып каар адыкты чүчү-дээ каа-баан болур силер...

VI. ЯАМЫНЫҢ ЧАМДЫК ТОДАРГА АЖЫЛДАРЫНЫҢ ТҮҢНӨЛДӨРИ

Сөөлгү үелерде яаманың аныкдары элээн аартап турар. 1995 чылда 1243 дилет тывар операцияларга киржин, 2753 кижиниң амы-тынын камгалап алган. 1996 чылда 2426 операцияга киржин, 2031 кижиниң амы-тынын камгалап, 1997 чылда 3 мун ажалт тывар операцияга киршең. 8 мун ажалт кижилерниң амы-тынын алган.

Бай-Тайгам

Бай Алакым, Кара-Холум! Арат чонун, ак малың Амыр-менди-ле турар болзуң! Ап-мениң, балык-байлаңың Озун-ле турар болзуң! Оршээ Хайыраан!

А. Уерзаа «Төрөөн черим»

Сарыг-оолдуң адазы — Күжүгет Серээвиң Шойгуң оскен, төрөөн хем — Алаш ол. Тываның эңне-Алаш-чараш тывызыңың бу-дунду. Аңаа кайгамчык киле-лор төртүткүң. Оларның чамдыктарың аттары бугу Тывага, бугу делегейде-да билдингир деп болур. Алаштың арга-эзиминиң, оң-бал-эни чечек шыңган олуктар деп алыңары. Алаштың ба-жында көрүнүш деп арык кылаң холдери, хүнээрэк таланың көк-көк мээстери, меңгилег бедиң сыннарныче утлай көрүп алгаш, келиң үеле Россияга шылгараар улуг сайыт Сергей Шойгу-нун адазы мындаг өрөөл сөстөрүн чугаалап чораан:

А. Уерзаа «Төрөөн черим»

Бир-ле катан басырык казын амылдааның соондо, оолдар хем кадыгына эштин турда мен хем мотору чапын...

С. К. Шойгу

Эр кижиге эге биче Улус-чонун адыжынга Угаан чүрөөн дензиледир. Адазының болгаш эртемден И. Самбуунун сактыгышкынар

А. Уерзаа «Төрөөн черим»

Бир-ле катан басырык казын амылдааның соондо, оолдар хем кадыгына эштин турда мен хем мотору чапын...

А. Уерзаа «Төрөөн черим»

Бир-ле катан басырык казын амылдааның соондо, оолдар хем кадыгына эштин турда мен хем мотору чапын...

А. Уерзаа «Төрөөн черим»

Бир-ле катан басырык казын амылдааның соондо, оолдар хем кадыгына эштин турда мен хем мотору чапын...

А. Уерзаа «Төрөөн черим»

Бир-ле катан басырык казын амылдааның соондо, оолдар хем кадыгына эштин турда мен хем мотору чапын...

А. Уерзаа «Төрөөн черим»

Бир-ле катан басырык казын амылдааның соондо, оолдар хем кадыгына эштин турда мен хем мотору чапын...

А. Уерзаа «Төрөөн черим»

Бир-ле катан басырык казын амылдааның соондо, оолдар хем кадыгына эштин турда мен хем мотору чапын...

А. Уерзаа «Төрөөн черим»

Бир-ле катан басырык казын амылдааның соондо, оолдар хем кадыгына эштин турда мен хем мотору чапын...

А. Уерзаа «Төрөөн черим»

Бир-ле катан басырык казын амылдааның соондо, оолдар хем кадыгына эштин турда мен хем мотору чапын...

А. Уерзаа «Төрөөн черим»

Бир-ле катан басырык казын амылдааның соондо, оолдар хем кадыгына эштин турда мен хем мотору чапын...

А. Уерзаа «Төрөөн черим»

Бир-ле катан басырык казын амылдааның соондо, оолдар хем кадыгына эштин турда мен хем мотору чапын...

А. Уерзаа «Төрөөн черим»

Бир-ле катан басырык казын амылдааның соондо, оолдар хем кадыгына эштин турда мен хем мотору чапын...

А. Уерзаа «Төрөөн черим»

Бир-ле катан басырык казын амылдааның соондо, оолдар хем кадыгына эштин турда мен хем мотору чапын...

А. Уерзаа «Төрөөн черим»

Бир-ле катан басырык казын амылдааның соондо, оолдар хем кадыгына эштин турда мен хем мотору чапын...

А. Уерзаа «Төрөөн черим»

Бир-ле катан басырык казын амылдааның соондо, оолдар хем кадыгына эштин турда мен хем мотору чапын...

САЛЫМ-ЧОЛДУҢ ДАРГАНЫ — КИЖИ БОДУ

Пенсонер ырган кижин мен. Эртен ажал-шичи чуртталганы түшей бижинишкан, амы бистин сал-гадыгыска өрөдигилг бооп чадавас дээш бичин са-тышкымынма база амы үеле чалы сагалымытын салым-чолдун дугайында бижикседим. Мен «Шың» содуңуң 1961 чылдан бээр доктаамал номчукучу мен. Үе берге-даа бол, чагыдылга чок черде олурубастың мен.

Эртен ортумак шкколазынча 1960 чылдар ба ортумак эрте а чедип алган мен. Онуу доос-каш, колхоздуга келдимме, колхоз баштаар чери мени радио болгаш телефон хары-лазавына ажалдыдым каа. Баштайгы үеле өөрүнчү-дээ, суртениң-дээ болур чорду. Ийнач доктаамал электри деп

болду: радиомеханик, киноме-ханик, чолчакы, тракторист-комбайнер. VI тракторист электромастери дээш-ле. Бо пинизмаларымны айы-биле шунтугуз ажалдан ажалдан мен. Чоңуна-ла эки ажалды бугурун чоруур-га, кижини болуу беани омак-серсек болур чүве. Ол бүгү мергежилдерге өрөөни ал-дыр кижиниң быгыт тура-суруунап дыка хамааржыр бээр чорду. Апыяамда өг-оранчыг, уруг-дарыгы-дээ алдыржы, улам кызып, пин дандыш күш-биле ажалдан чордум.

Бистин анык үевиесте ба-жың тывыдыла-ла, иштиге салдыр эг-херекелдер чок ча-гызы болур чүве. Чугае карак кызыл ажалдан тургаш, саг-кылап аар болгай. Амыг черле чоңумга, чуртума ажалтың чүчү кыламык мен» эг-херекелдин санап тур-гаш, четчелеп садап бер-лэр. Бистин 20-40 хар чедир үе-зыдыг салгалымыс амы үе-де нандыг сайдалда чурттап, ажалдан чорур-дур, көрө-лөң-дур. Чуртта аар-берге экон-микти кризис үеи чорун тур-чу. Чоңуусу шыдаар ша-з-биле карбанш, дүн-хүн өрт-

тоогуз болур деп боодаар мен. Коммунизот, шудуку-дээ келир салгалыма алынып мырлар, шудуктерин арт-тырып каар. Ийначан пазып утпадың, догуп келеш. «Мен черле чоңумга, чуртума ажалтың чүчү кыламык мен» эг-херекелдин санап тур-гаш, четчелеп садап бер-лэр. Бистин 20-40 хар чедир үе-зыдыг салгалымыс амы үе-де нандыг сайдалда чурттап, ажалдан чорур-дур, көрө-лөң-дур. Чуртта аар-берге экон-микти кризис үеи чорун тур-чу. Чоңуусу шыдаар ша-з-биле карбанш, дүн-хүн өрт-

түрүн ап чурттап чорур. Эскерин чорурга, карак кы-лап ажалдан өрөөненири тоован, мал-матаны азырап, оорор, чер ажалы кылып, то-дуг-догаа чорун турар-дыр. А чамдык аныктарың көөңгө, хүнүң-не таакы, арга хал-дымы, куламычуга ору-куду кылаптаншкан, шала кей-э-ликтик көөңгө, олардан ма-дыралыг улус чок, орай дүңгө чедир улус коргудуп, оорла-нып дег кайла чүч барып хай-дынып, ийач-бээр чүгүржүп, тура хонар-дыр. Чамдыкта чадгыс дүш ий-үш-дээ са-дылгыларге үрөп кирген болур. Хуу бажыңарны сапаанды-дыр мен.

Биринчиден анык-өскенге эки шугуңуң, түшөл үдү-рер бээр дээ болгал-биле мо-но биждим. Чуртталга чү-ле борбак бажыңдан хамаар-жыр. Бодуңа бодун дарган сен.

Салдыр КЫРГЫС. Элани суур. (Гонорарын солдуга арт-тырдым).

«ШЫН» — ТЕЛЕ КӨРҮК ЧҮЛӨРГӨ

Понедельник

ОКТАБРЬ 12
РНТ
6.00 ЭРТЕНГИНИН МЕНДИЗИ-БИЛЕ
9.00 МЕДЭЭЛЕР.
9.20 «Каржы ангел», т/с.

Вторник

ОКТАБРЬ 13
РНТ
6.00 ЭРТЕНГИНИН МЕНДИЗИ-БИЛЕ
9.00 МЕДЭЭЛЕР.
9.20 «Каржы ангел», т/с.

среда

ОКТАБРЬ 14
РНТ
6.00 ЭРТЕНГИНИН МЕНДИЗИ-БИЛЕ
9.00 МЕДЭЭЛЕР.
9.20 «Каржы ангел», т/с.

Четверг

ОКТАБРЬ 15
РНТ
6.00 ЭРТЕНГИНИН МЕНДИЗИ-БИЛЕ
9.00 МЕДЭЭЛЕР.
9.20 «Каржы ангел», т/с.

Пятница

ОКТАБРЬ 16
РНТ
6.00 ЭРТЕНГИНИН МЕНДИЗИ-БИЛЕ
9.00 МЕДЭЭЛЕР.
9.20 «Каржы ангел», т/с.

Суббота

ОКТАБРЬ 17
РНТ
7.35 «Бөрү иштеп чорааш», уюурлардык фильм.
9.14 Мультифильм.

Воскресенье

ОКТАБРЬ 18
РНТ
7.50 «Чаагы тараалар аразын», комедия.
9.10 Мультифильм.

риал.
21.00 УЕ.
21.35 Тамчыктыг удунар, чаштар!
21.50 «Даг чурттуг кижилер», сериал.

15.00 МЕДЭЭЛЕР.
15.15 «Синдбадтың чаа ужурадары», сериал.
15.45 Аас-кеиктиг тавырылга.

15.00 МЕДЭЭЛЕР.
15.15 «Синдбадтың чаа ужурадары», т/с.
15.45 Аас-кеиктиг тавырылга.

15.00 МЕДЭЭЛЕР.
15.15 «Синдбадтың чаа ужурадары», т/с.
15.45 Аас-кеиктиг тавырылга.

15.00 МЕДЭЭЛЕР.
15.15 «Синдбадтың чаа ужурадары», т/с.
15.45 Аас-кеиктиг тавырылга.

14.45 «Каламбур».
12.20 Смак.
12.35 «Орус уран чурулу» музыкалык фильм.

10.30 Эртеги бажыда барда.
11.10 Эртеги сыдыс.
12.00 Шеригер садым.

«РОССИЯ»
20.00 МЕДЭЭЛЕР.
20.30 Бир болушкунуң төөгүзү.

ХАМААРЫШПАС ТВ
6.00 БӨГҮН.
6.15 Хүннүң маадыры.
6.40 Төгүлдүг хун.

ХАМААРЫШПАС ТВ
6.00 БӨГҮН.
6.15 Хүннүң маадыры.
6.40 Төгүлдүг хун.

ХАМААРЫШПАС ТВ
6.00, 9.00, 10.00, 12.00 БӨГҮН.
6.40 Төгүлдүг хун.

ХАМААРЫШПАС ТВ
6.00, 9.00, 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 19.00, 22.00 БӨГҮН.

ХАМААРЫШПАС ТВ
8.00 БӨГҮН.
8.40 «Артгест», уран-чечен фильм.

ХАМААРЫШПАС ТВ
8.00, 16.00, 18.00 БӨГҮН.
8.40 «Күскү марфон», уран-чечен фильм.

12.00 БӨГҮН.
12.20 «Эрки телевизор».
14.00 БӨГҮН.
14.15 «Сансет» Бичиний ынакшылы болгаш чажыктары», т/с.

16.00 БӨГҮН.
16.15 «Сезам кудумчу».
16.45 «Зена — дайынчылар каданы», т/с.

16.00 БӨГҮН.
16.15 «Сарбашкыннарның планетага эеп келгени», м/с. 1-ги сериясы.

16.00 БӨГҮН.
16.15 «Сарбашкыннарның планетага эеп келгени», м/с. 2-ги сериясы.

16.00 БӨГҮН.
16.15 «Сарбашкыннарның планетага эеп келгени», м/с. 3-тү сериясы.

16.00 БӨГҮН.
16.15 «Сарбашкыннарның планетага эеп келгени», м/с. 4-кү сериясы.

16.00 БӨГҮН.
16.15 «Сарбашкыннарның планетага эеп келгени», м/с. 5-кү сериясы.

Кызыл хоорай. Красноармейская, 100 индекс 667000
РЕДАКЦИЈАНЫҢ КОЛЛЕГИЯЗЫ: Адыгы Саая, Маалы-оол Калчан, Алым-кыс Монгуш, Сергей Хертек, Светлана Балчыр.
РЕДАКЦИЈАНЫҢ ТЕЛЕФОННАРЫ:
Кол редактор — 3-43-34; кол редакторун оралакчы — 3-33-91; секретарият — 3-36-82.
Солун келбей барганда дараазында телефоннарже догвар: 3-14-94, 3-57-92.
Агар санывыс: № 4070381040000010000 КБ «Тувакредит», ИНН — 1701008465; корр сч 3010181060000000729 БИК 049304729.
Солун Россия Федерациязында Парлазга болаг маса-лыг информация чекестеринин галазы-биле хоолжу-дугазынын чорудугазына контрол болаг бурткел-ини Тыва депсар эргелгениге бурткелтанган.
Бурткелтинин дугары — 1 009007
Солунда парламенттин материалдарын авторларын биле бола-лава редакциянын туружу биле дүшөйиш барип болур Айттыгын сангар болгаш еске даа фактылары диннадылары дөш авторлар болгаш харылаар.